

DOI: 10.31866/2616-745X.12.2023.292413
УДК 303.446.2-043.5:339.9]:341.238"20"

**СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ
ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
ТА СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ**

Шевченко Марина Іванівна

*Кандидатка культурології, доцентка,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0960-513X>,
e-mail: ua.kiev.marina@gmail.com,
Київський національний університет культури
і мистецтв,
вул. Є. Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133*

Надіслано:

08.12.2022

Рецензовано:

21.12.2022

Прийнято:

22.09.2023

Для цитування:

Шевченко, М.І., 2023. Сучасні концепції міжкультурної взаємодії в умовах глобалізації та сучасних міжнародних відносинах. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 12, с.164-179. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.12.2023.292413>.

У статті розглянуто сучасні тенденції зміни політичного вектора міжкультурної взаємодії в умовах глобалізації у сучасних міжнародних відносинах. Дослідження базується на міждисциплінарному підході, який дозволяє аналізувати явища та процеси суспільного життя з різних поглядів. Для досягнення цієї мети застосовуються такі методи, як узагальнення, аналіз і синтез для уточнення змісту понять; історичні аналогії формування та розвитку основних концепцій; компаративний метод для порівняльного аналізу основних теорій міжкультурної взаємодії; структурно-функціональний та інституціональний методи для виявлення змісту політичних та економічних зрушень у суспільстві завдяки міжкультурній взаємодії, а також антропологічний і соціоаксіологічний підходи для аналізу соціоантропологічних, соціоекономічних та соціокультурних вимірів міжкультурної взаємодії в умовах глобалізації. Метою статті є аналіз трансформації політичного вектора міжкультурної взаємодії в дискурсі глобалізаційних процесів сучасних міжнародних відносин.

Поняття «взаємодія культур» тлумачиться як особливий вид безпосередніх відносин і зв'язків, що формуються між двома (або більше) культурами, а також тих впливів, взаємних змін, що проявляються у процесі цих відносин.

Визначено, що в сучасному світі міжнародні відносини зазнають якісних змін у процесі міжкультурної взаємодії. Міжкультурні контакти збільшують світову інтеграцію та формують єдину систему світових зв'язків. Глобалізація відіграє вирішальну роль у сучасному процесі міжкультурної взаємодії. Дослідження показують, що глобалізація призводить до значних змін у міжкультурній взаємодії, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив, наносячи шкоду національній культурі.

Протягом деякого часу мультикультуралізм вважався єдиним можливим підходом до збереження самотності та унікальності різних культур в умовах єдиної держави. Але реалії сучасного світу довели, що теорія мультикультуралізму потребує переосмислення і трансформації.

Ключові слова: міжнародні відносини; концепції міжкультурної взаємодії; міжкультурна взаємодія; міжкультурна комунікація; глобалізація; мультикультуралізм.

Вступ

Питання міжкультурної взаємодії завжди посідало важливе місце у міжнародному порядку денному, та з початком XXI століття воно набуло ще більшого значення. Розвиток глобалізації призвів до того, що міжкультурна взаємодія стала необхідною складовою соціальних зв'язків у всьому світі. Збільшення інтенсивності взаємодії між людьми та цивілізаціями, зокрема, зумовило необхідність дослідження цього концепту у наші дні. Тож питання міжкультурної взаємодії залишається актуальним у світлі сучасних викликів та глобальних тенденцій.

Ще однією причиною збільшення уваги до міжкультурної взаємодії є конфлікти між різними етносами та релігійними групами. Сьогодні у науковому світі все більше поширюється думка про те, що кожна країна та суспільство стикаються з етнічними проблемами і загрозами, які виникають на тлі процесів глобалізації та міграції. Такі виклики і загрози виявляються у збільшенні етнічної конкуренції, проявах домінування одного етносу над іншим, міжетнічній боротьбі, посиленні ультраправого націоналізму тощо. Ці процеси відбуваються не тільки на глобальному рівні, але й на рівні окремих країн і регіонів. Подібні виклики та загрози стають частою повсякденною реальністю, яка потребує розробки нових підходів до формування державної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Ця проблема стала об'єктом дослідження багатьох відомих соціологів, політологів, культурологів. Американський соціолог Р.Робертсон (2008) у праці «Глобалізація: часопростір і гомогенність-гетерогенність» одним із перших звернувся до проблеми глобалізації, використавши слово «глобальність». З.Бауман (2008) у своїх працях «Глобалізація. Наслідки для людини та суспільства» та «Індивідуалізоване суспільство» (Bauman, 2013) розглядає формування нового типу соціальної еліти, яка не прив'язується до державно-національної локальності. Про те, що еліти космополітичні, стверджує інший дослідник феноменів глобалізованої культури М.Кастельс (Castells, 1996) у роботі «Інформаційна епоха: економіка, суспільство та культура», погоджуючись із думкою З.Баумана щодо змін соціальної структури глобалізованого суспільства. За висновками У.Бека (Beck, 2007) у праці «Що таке глобалізація? Помилки глобалізму – відповіді на глобалізацію», глобалізація економічної активності спричиняє «хвильові трансформації в сфері культури, процес, який називається «культурною глобалізацією». Також дослідження міжкультурної взаємодії широко представлені у працях таких закордонних вчених, як Е.Гіденс, Ж.Ліотар, М.Хардт, Ю.Хабермас та ін.

В українській науковій літературі ідеям мультикультуралізму присвячені праці Н.Висоцької (2009) «Концепція мультикультуралізму і питання естетики», А.Гордієнко (2012) «Концепція мультикультуралізму в сучасному науковому дискурсі», С.Бондарука (2003) «Досвід західних демократій та мультикультурний розвиток в Україні». Наукова робота О.Батіщевої (2007) «Державне управління розвитком національної культури в умовах глобалізації» присвячена проблемі державного управління розвитком національної культури в умовах глобалізації. В.Малімон (2011) у праці «Культурна політика держави як чинник реформування суспільства» надав аналіз культурної політики держави як чинника реформування суспільства. С.Дрожжина у роботі «Мультикультуралізм як концептуальна модель та праксеологія розуміння сучасного українського соціуму» дослідила мультикультуралізм як принцип культурної політики. Т.Кулікова (2006) у праці «Мультикультуралізм: Соціально-методологічний аспект» з'ясувала соціально-методологічний аспект мультикультуралізму.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Наукові дослідження українських та закордонних вчених є вагомим внеском у розуміння окремих чинників міжкультурної взаємодії. Проте сьогодні

ні все ще існує проблема теоретичного та практичного аналізу міжкультурної взаємодії як діалогічної моделі в глобалізованому світі. Також термін «міжкультурна взаємодія» пов'язаний із такими поняттями, як міжкультурна комунікація та міжкультурний діалог, і потребує більш точного визначення.

Формулювання цілей статті

Зазначене сприяє визначенню мети статті, а саме: аналіз трансформації політичного вектора міжкультурної взаємодії в дискурсі глобалізаційних процесів сучасних міжнародних відносин.

Для вивчення проблеми міжкультурної взаємодії використовуються загальнонаукові підходи та методи, такі як системний і структурний аналіз. Це дозволило розглянути міжкультурну взаємодію як складну соціальну систему, яка містить кілька підсистем, що постійно взаємодіють із навколишнім середовищем. Також застосовується порівняльний аналіз основних теорій міжкультурної взаємодії на основі компаративного методу. Використання загальнонаукових методів, таких як узагальнення, аналіз та синтез, сприяє уточненню змісту поняття «міжкультурна взаємодія». Дослідження формування і розвитку поняття «міжкультурна взаємодія» та його концепцій проводиться на основі принципу історизму. Аналіз міжкультурної взаємодії здійснюється з використанням синергетичного методу, що дозволяє розглядати міжкультурну взаємодію як нелінійну систему, яка розвивається в нелінійному просторі. Структурно-функціональний та інституціональний методи дозволяють розкрити зміст політичних і економічних зрушень у суспільстві, що зумовлені міжкультурною взаємодією. Антропологічний і соціоаксіологічний підходи дозволяють проаналізувати соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні аспекти міжкультурної взаємодії в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження

Феномен «міжкультурна взаємодія» виник багато століть тому, але у науковій літературі більша увага приділяється міжкультурній комунікації, а не міжкультурній взаємодії. Незважаючи на це, поняття «міжкультурна взаємодія» має ширший зміст, ніж комунікація, і відображає взаємодію між культурами в різних аспектах, таких як економіка, соціальний розвиток та політика. У соціальному контексті сучасного постіндустріального світу взаємодія трактується як узгодження, актуалізація та реалізація спільної діяльності індивідуальних, групових і колективних суб'єктів. Поняття «взаємодія культур» тлумачиться як особливий вид безпосередніх відносин і зв'язків, що формуються між двома (або більше) культурами, а також тих впливів, взаємних змін, що проявляються у процесі цих відносин (Герчанівська, 2013).

Поняття «міжкультурна взаємодія» було запропоновано Г.Трейгером та Е.Холлом як важливий процес взаємодії між представниками різних культурних груп. Це складне і багатогранне явище, що базується на спілкуванні та контакті між людьми. Міжкультурна взаємодія має вирішальний вплив на подальший розвиток відносин між взаємодіючими сторонами та їх представниками. Важливим аспектом цього процесу є взаємозбагачення знаннями, цінностями та технічними досягненнями, що сприяє сталому розвитку культури та виживанню будь-якого народу (Trager and Hall, 1954).

Х.Садрі та М.Фламія розглядають міжкультурну взаємодію як галузь міждисциплінарних досліджень у міжнародній спільноті. Вони розрізняють поняття міжкультурної (intercultural) та багатокультурної (multicultural) взаємодії. Перше поняття відноситься до взаємодії між національними державами, тоді як друге описує спілкування між представниками різних культур всередині держави. Багатокультурна взаємодія головним чином пов'язана із взаємодією мігрантів та корінних жителів країни і відрізняється від міжкультурної взаємодії. Ці концепції потребують детальнішого дослідження, щоб зрозуміти їхню роль у сучасному світі і принципи їхньої взаємодії (Sadri and Flammia, 2011).

Відповідно до другого феномену, народилася нова ідея політичного вектора міжкультурної взаємодії, якою стала концепція мультикультуралізму.

Вона сформувалася як складова державної політики у місцях, де існує багатокультурна спільнота, з метою забезпечення рівних статусів для національних меншин та домінуючої більшості. Мультикультуралізм набував все більшого значення з його поширенням у західних суспільствах. У США, наприклад, концепція мультикультуралізму виникла як протилежність до доктрини «плавильного котла», яка існувала там із 1920-х до 1970-х років. Термін «мультикультуралізм» було використано у 1957 році для характеристики культурної політики Швейцарії, а у 1988 році він був визнаний як науково-політичний термін після прийняття «Акта про збереження та розвиток мультикультуралізму» в Канаді. З 1980-х років мультикультуралізм став основою державної політики Австралії, а його ідеї були закріплені у різних правових актах. Із 1980–1990-х років принципи мультикультуралізму стали змістом державної національної політики Великобританії, Німеччини, Франції та Швеції.

Концепція мультикультуралізму є державною політикою, спрямованою на збереження й розвиток культурних відмінностей у країні та будівництво

відкритого суспільства (Гордієнко, 2012). Ця концепція передбачає реалізацію практичних заходів, таких як створення соціальних та економічних умов для підтримки культурних меншин, модифікація інститутів приймаючої культури, боротьба з екстремізмом на національному ґрунті та тероризмом, рівний доступ до освіти, формування ефективного комунікативного простору, свобода вибору мови для навчання та спілкування, дотримання релігійних норм та моніторинг ефективності проєктів і програм міжкультурного взаєморозуміння.

Після огляду різних підходів до феномену мультикультуралізму можна зробити висновок, що це ідеологія, яка спрямована на застосування ефективних правових та політичних технологій, що допомагають забезпечити етнічну стабільність у суспільстві.

Ч. Кукатас (Kukathas, 2003), видатний вчений, який вивчає феномен мультикультуралізму, розрізняє дві його моделі: «жорстку» та «м'яку». Ці моделі відрізняються за ступенем асиміляції національних меншин. У рамках «м'якої» моделі рівень асиміляції залежить від бажання та здатності кожної особистості розділяти або не розділяти спосіб життя більшості. Зі свого боку, «жорсткий» мультикультуралізм пропагує мозаїчність суспільства, відокремленість культурних груп і заперечує інтеграцію як латентний механізм асиміляції, що спричинює дискримінацію національних меншин та обмежує їхні можливості в розвитку і самореалізації.

Сучасні дослідження розрізняють дві моделі мультикультуралізму: «егалітарну» та «домінантну». Перша з них спрямована на знищення соціально-політичних та економічних бар'єрів для представників культурних меншин і надання їм рівних можливостей у соціальному просторі. Однак здійснення цієї моделі може призвести до зміни етнокультурної структури населення приймаючого суспільства та збільшення ризику дезінтеграції.

Друга модель, «домінантна», більш фокусована на ролі культури більшості і вимагає від представників меншин пристосування до неї або «інтеграції». Однак ця модель також має слабкі сторони, особливо щодо ризику культурної сегрегації і невизнання прав меншин. Відповідна політика мультикультуралізму повинна забезпечувати рівність прав та можливостей для всіх членів суспільства і одночасно забезпечувати збереження різноманітності культур (Kymlicka, 2001).

У наш час процес міжкультурної взаємодії є динамічним і складним та супроводжується значними змінами. Контакти між культурами не тільки сприяють формуванню світової інтеграції, але і призводять до появи нових культурних і соціальних реалій. Глобалізація, що є невід'ємною частиною міжнародних відносин, має вирішальне значення у розвитку міжкультур-

ної взаємодії. Вона забезпечує швидко й ефективно передачу інформації та ідей між культурами, що сприяє їхньому взаємному впливу і збагаченню.

Глобалізація – це складний процес, який відбувається в різних сферах сучасного суспільства та впливає на нього у значних масштабах. Термін «глобалізація» був започаткований у 60-х роках ХХ століття теоретиками Римського клубу, але до цього часу не існує єдиного визначення цього поняття, оскільки воно є об'єктом дослідження багатьох наукових дисциплін. Глобалізація відображає складний процес, який включає в себе глобальну інтеграцію, розширення міжнародних зв'язків, збільшення міжнародної торгівлі й капіталу, розповсюдження технологій та ідей, а також взаємодію різних культур. Вплив глобалізації охоплює не лише економіку, але й соціальну, політичну, культурну та інші сфери життя суспільства.

Глобалізація є унікальним явищем нашого часу за своїми масштабами та впливом на суспільство. Вона набуває всесвітнього характеру, охоплюючи різні країни та культури. Це стає можливим завдяки новітнім технологічним засобам, які зближують наш світ і зменшують відстань між ними. Глобалізація також має системний характер, охоплюючи всі аспекти сучасного життя, такі як економіка, технологія, політика, соціокультурний аспект тощо. Її вплив проявляється у створенні єдиного інформаційного та економічного простору, зміні морально-ціннісних норм, професійних стандартів та у взаємодії культур, що дозволяє зламати звичні стереотипи поведінки і відкриває нові можливості для розвитку суспільства.

Необхідно підкреслити, що процес глобалізації суттєво змінює міжкультурні взаємини, що може мати як позитивний, так і негативний вплив на національну культуру. З одного боку, глобалізація призводить до збільшення кількості культурних взаємодій і прискорення соціально-культурної динаміки. Вона дозволяє долати політичні та ідеологічні кордони, створюючи спільний духовний простір, в якому представлені цінності всіх народів і цивілізацій. З іншого боку, глобалізація може викликати нові загрози, що можуть негативно позначитися на майбутньому людства. У такому випадку діалог між культурами може бути втрачений, а культурні цінності однієї нації насильно нав'язані іншим. Таке насильство може бути результатом культурної експансії, що призведе до знищення культурної ідентичності та традиційних цінностей окремих народів. На жаль, такий процес уніфікації може спричинити зростання націоналізму й екстремізму, шовінізму та ксенофобії і спровокувати конфлікти і напруженість у всьому світі.

П. Бергер (Berger, 1997) запропонував можливі наслідки взаємодії глобалізації та місцевої культури, серед яких виокремив: поглинання місцевої культури глобальною; співіснування глобальної та місцевої культур без помітного злиття; синтез глобальної і місцевої культур; відкидання глобальної культури через сильну локальну реакцію.

Американський антрополог Ф.К. Боку запропонував ще одну типологію міжкультурних взаємодій. Він дослідив концепт у дискурсі п'яти основних моделей. Перша модель, яку він описав, називається «гетто» та означає створення власного замкнутого культурного середовища для відокремлення від будь-якого зіткнення з чужою культурою. Друга модель – «асиміляція» – передбачає засвоєння чужої культури та відмову від своєї. Третя модель, яку він описав, прогнозує доброзичливе та відкрите ставлення до обох культур. Четверта модель – часткова асиміляція, яка дозволяє зберегти вірність своїй традиційній культурі, але поступатися в одній зі сфер життя іншого культурного середовища. П'ята модель, яку він описав, передбачає колонізацію – активне нав'язування власних цінностей та моделей поведінки чужій культурі.

На сьогодні у соціогуманітарній науці існує кілька концепцій, які пояснюють процес міжкультурної взаємодії в умовах глобалізації. Одна з них – це концепція глокалізації, яку запропонував Р. Робертсон. Згідно з цією концепцією, процеси глобалізації не можна розглядати тільки як поширення капіталістичних відносин і культурної гомогенізації у всьому світі. Глобалізація супроводжується також процесом глокалізації, тобто адаптацією культурних елементів, що запозичені з інших країн, до місцевих умов на основі місцевої традиції (Робертсон, 2008). Отже, уніфікація та гомогенізація культур у деяких аспектах, таких як економіка, культура і побут, супроводжуються збільшенням культурної різноманітності, відродженням колишніх культурних форм (релігія, мистецтво, духовне життя тощо). У глокалізації виявляються тенденції до опору локальних культур процесам уніфікації і прагнення зберегти свою ідентичність в умовах постійного тиску західно-європейської цивілізації як лідера глобалізації.

Іншою концепцією міжкультурної взаємодії в сучасному світі є концепція гібридизації Я. Пітерса, яка може розглядатися як доповнення і розвиток ідеї «глокалізації» Р. Робертсона. Культурна гібридизація відображає змішування, взаємодію та перетворення елементів різних культур у конкретному соціокультурному контексті. Зростання міжкультурних комунікацій у сучасному світі не обов'язково призводить до загальної стандартизації та уніфікації на основі європейської культури. Місцеві культури можуть пристосовувати глобальні тренди до своєї унікальної специфіки, поєднуючи

чи культурну гомогенність і різноманітність. Подібна гібридизація можлива на перехрестях глобального та локального, загальнонаціонального і регіонального. Культурна гібридизація може бути розглянута і негативно як нездатність до творчого переосмислення культурного досвіду інших країн (у цьому випадку – західних), селективне сприйняття та освоєння культурних елементів у процесі взаємодії, що може призвести до механічного копіювання західних форм організації життя та втрати культурної самобутності.

Існує третя концепція міжкультурної взаємодії – концепція макдональдизації, яка була запропонована американським соціологом Дж. Рітцером (Ritzer, 2013). Вона розвиває ідею інструментальної раціоналізації, започатковану Вебером, та стверджує, що сучасні суспільства зводять культурну різноманітність до стандартизованих інституцій і товарів, вироблених за американськими стандартами. Це може призвести до втрати культурної ідентичності та відчуття глобальної однаковості, що впливає на рівень споживання і спосіб життя.

Отже, розглянуті концепції відображають різні підходи до процесів, що розвиваються сьогодні у світі. З одного боку, спостерігається примітивізація та спрощення внаслідок уніфікації західної цивілізації, а з іншого – зростає культурна різноманітність, ускладнення та диференціація. Однак, на наш погляд, глобалізація, гібридизація та макдональдизація як моделі міжкультурної взаємодії існують у сучасному соціокультурному просторі не як альтернативні, але як співіснуючі та конкуруючі між собою. Баланс між цими тенденціями залежить від багатьох чинників, зокрема, культурної специфіки країни, її історичного досвіду, культурної політики держави, особливостей взаємодії з іншими соціокультурними системами тощо.

Сучасний світ не може уникнути необхідності взаємодії різних культур, тому сьогодні більшість держав зосереджена на вирішенні цієї проблеми шляхом відкриття діалогу між різними культурами в межах своїх територій. Одним із підходів до вирішення цього протиріччя є мультикультуралізм як спільне суспільство багатьох етнічних, культурних та конфесійних груп в одному соціальному просторі (Герчанівська, 2013). Інтеграційні та диференціаційні культурні процеси взаємодіють між собою, оскільки насамперед спрямовані на подолання інтеркультурних розбіжностей і підвищення потенціалу кожної національної культури. Однак сутність протиріччя глобалізації полягає в тому, що у зусиллях поєднати різні культури наш світ може загубити унікальність кожної культури. Тому виникає

проблема вибору оптимального шляху розвитку інтернаціоналізації, який би забезпечив належне врахування різноманіття національно-етнічних особливостей.

Протягом тривалого часу мультикультуралізм як політика, спрямована на збереження самобутності та унікальності різних культур в умовах існування єдиної держави, була єдиною можливою моделлю взаємодії. Але сучасна реальність довела, що теорія мультикультуралізму потребує трансформації. Критика мультикультуралізму прозвучала у заявах багатьох європейських лідерів через неперервний потік біженців та нелегальних мігрантів до ЄС, очевидні соціальні та політичні проблеми, погіршення економічної ситуації в країнах, внутрішню соціальну нестабільність, велику кількість заворушень, зумовлених культурними факторами, що проявляються у різниці між цінностями і світоглядами мігрантів та європейців.

У сучасній західній політичній теорії існують два основні підходи до проблемної ситуації. Перший із них, який представлений британським науковцем Б. Баррі (Barry, 2001), стверджує, що ліберальна держава не повинна проявляти толерантність щодо неліберальних елементів. Згідно з цим підходом, держава повинна взяти на себе відповідальність за освіту дітей, щоб уникнути поширення неправильних ідей та переконань у культурних і релігійних спільнотах. Крім того, держава повинна гарантувати дотримання прав жінок у сім'ї та запобігати дискримінації з боку культурних меншин. Інший підхід до цієї проблемної ситуації представлений канадським політологом В. Кімлічкою (Kymlicka and Banting, 2006). На його думку, в сильній та розвиненій мультикультурній державі необхідно забезпечувати різноманітні права та захист різних расових, етнічних, релігійних та культурних меншин. Цей підхід передбачає, що ліберальні держави повинні не тільки підтримувати традиційні заняття, ремесла та інші види корисної господарської діяльності етнокультурних груп, але й оберігати їх від дискримінації та інших негативних наслідків, що можуть заважати їхньому способу життя. Таким чином, ці два підходи розглядають проблемну ситуацію з різних поглядів і пропонують різні методи розв'язання цих проблем.

Висновки

Отже, у наш час міжнародні відносини стають все більш складними та взаємопов'язаними через зростаючу взаємодію між різними країнами, народами та їх культурами. Глобалізація відіграє важливу роль у забезпеченні інтеграції країн у світову економіку та збільшенні всебічної взаємозалежності різних груп і регіонів. Сьогодні немає націй, які не були б під впливом широкого соціального середовища та культурної спадщини. У такому контексті важливу роль відіграє політичний вектор міжкультурної взаємодії,

що проявляється у збільшенні кількості культурних обмінів і прямих контактів між державними установами, соціальними групами, громадськими рухами та окремими народами. Ці процеси мають свої особливості та сприяють поглибленню взаєморозуміння між народами і культурами.

Глобалізаційні процеси у міжнародних відносинах мають як позитивний, так і негативний вплив. З одного боку, вони сприяють зближенню народів і культурних спільнот, прискорюють процеси розвитку та розширення глобальних комунікаційних мереж. З іншого боку, вони призводять до зростання націоналізму, екстремізму, шовінізму та ксенофобії, а також до посилення протиріч і конфліктів у всьому світі. Для ефективної міжкультурної взаємодії та створення мультикультурної ідентичності було запропоновано мультикультурну форму спілкування, що базується на діалозі та взаєморозумінні. Це допоможе у побудові гібридного мультикультурного суспільства та сприятиме вирішенню негативних наслідків, що виникають у зв'язку із глобалізаційними процесами. Існують різноманітні форми мультикультурності, які обумовлені історичними та географічними факторами. Однак навіть сама ідея мультикультуралізму може викликати складнощі та протиріччя у міжкультурній взаємодії, оскільки вона поєднує в собі збереження культурної різноманітності та пошук шляхів синтезу. Реальність сучасності свідчить про те, що теорія мультикультуралізму потребує переосмислення та модифікації. У такому контексті пошук нових форм міжкультурного діалогу для вирішення конфліктів та взаєморозуміння стає вельми актуальним. Продовження вивчення типів і форм мультикультуралізму у міжнародних відносинах дозволить отримати більш точне розуміння мультикультурності та зрозуміти місце різних соціальних груп у змінному світі глобалізованого культурного простору.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Батіщева, О.С., 2007. *Державне управління розвитком національної культури в умовах глобалізації*. Кандидат наук з державного управління. Національна академія державного управління при Президентові України.
- Бауман, З., 2008. *Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства*. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».
- Бондарук, С.О., 2003. Досвід західних демократій та мультикультурний розвиток в Україні. В: *Розвиток демократії та демократична освіта в Україні*, II міжнародна наукова конференція, Одеса, Україна, 24-26 травня 2002 р. Київ: Ай Бі, с.24-26.

ШЕВЧЕНКО МАРИНА ІВАНІВНА
СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

- Висоцька, Н., 2009. Концепція мультикультуралізму і питання естетики. *Питання літературознавства*, 77, с.110-121.
- Герчанівська, П.Е., 2013. Сучасні моделі міжкультурної взаємодії. *Культура народів Причорномор'я*, 259, с.110-114.
- Гордієнко, А.В., 2012. Концепція мультикультуралізму в сучасному науковому дискурсі. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Серія: Політологія*, 178 (166), с17-20.
- Дрожжина, С.В., 2009. *Мультикультуралізм як концептуальна модель та праксеологія розуміння сучасного українського соціуму*. Донецьк: Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
- Кулікова, Т.М., 2006. *Мультикультуралізм: соціально-методологічний аспект*. Кандидат філософських наук. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна.
- Малімон, В.І., 2011. *Культурна політика держави як чинник реформування суспільства*. Автореферат кандидата наук з державного управління. Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу.
- Робертсон, Р., 2008. Глокалізація: часопростір і гомогенність-гетерогенність. В: М. Фезерстоуна, С. Леша та Р. Робертсона, ред. *Глобальні модерності*. Переклад з англ. Т. Цимбала. Київ: Ніка-центр, с.48-73.
- Barry, B., 2001. *Culture and Equality: An Egalitarian Critique of Multiculturalism*. Cambridge: Polity Press.
- Bauman, Z., 2013. *The Individualized Society*. Cambridge: Polity.
- Beck, U., 2007. *Was ist Globalisierung?: Irrtümer des Globalismus – Antworten auf Globalisierung*. 4th ed. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Berger, P., 1997. Four Faces of Global Culture. *The national interest*, 49(49), pp.23-29.
- Castells, M., 1996. *The information age : economy, society and culture*. Oxford: Blackwell.
- Kukathas, Ch., 2003. *The Liberal Archipelago: A Theory of Diversity and Freedom*. Oxford: Oxford University Press.
- Kymlicka, W. and Banting K., 2006. Immigration, Multiculturalism, and the Welfare State. *Ethics and International Affairs*, 20 (3), pp.281-304.
- Kymlicka, W., 2001. *Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism and Citizenship*. New York: Oxford University Pres.
- Ritzer, G., 2013. *The McDonaldization of Society: 20th Anniversary Edition*. 7th ed. Los Angeles: Sage.
- Sadri, H.A. and Flammia, M., 2011. *Intercultural communication. A new approach to international relations and global challenges*. London: Bloomsbury Academic.

Trager, G. and Hall, E., 1954. Culture as communication: a model and analysis. *Explorations: Studies in Culture and Communication*, 3, pp.132-145.

REFERENCES

Barry, B., 2001. *Culture and Equality: An Egalitarian Critique of Multiculturalism*. Cambridge: Polity Press.

Batishcheva, O.S., 2007. *Derzhavne upravlinnia rozvytkom natsionalnoi kultury v umovakh hlobalizatsii* [State management of the development of national culture in the conditions of globalization]. PhD Dissertation. National Academy for Public Administration under the President of Ukraine.

Bauman, Z., 2008. *Hlobalizatsiia. Naslidky dlia liudyny i suspilstva* [Globalization. Consequences for man and society]. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy Publishing House.

Bauman, Z., 2013. *The Individualized Society*. Cambridge: Polity.

Beck, U., 2007. *Was ist Globalisierung: Irrtümer des Globalismus – Antworten auf Globalisierung*. 4th ed. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.

Berger, P., 1997. Four Faces of Global Culture. *The national interest*, 49 (49), pp.23-29.

Bondaruk, S.O., 2003. Dosvid zakhidnykh demokratii ta multykulturnyi rozvytok v Ukraini [Experience of Western democracies and multicultural development in Ukraine]. In: *Rozvytok demokratii ta demokratychna osvita v Ukraini* [Development of democracy and democratic education in Ukraine], II international scientific conference, Odesa, Ukraine, 24-26 May, 2002. Kyiv: IBI, pp.24-26.

Castells, M., 1996. *The information age: economy, society and culture*. Oxford: Blackwell.

Drozhzhyna, S.V., 2009. *Multykulturalizm yak kontseptualna model ta prakseolohiia rozuminnia suchasnoho ukrainskoho sotsiumu* [Multiculturalism as a conceptual model and praxeology of understanding modern Ukrainian society]. Donetsk: Donetsk National University of Economics and Trade named after Michael Tugan-Baranovsky.

Herchanivska, P.E., 2013. Suchasni modeli mizhkulturnoi vzamodii [Modern models of intercultural interaction]. *Kultura narodov Prychernomoria*, 259, pp.110-114.

Hordiienko, A.V., 2012. Kontsepsiia multykulturalizmu v suchasnomu naukovomu dyskursi [The concept of multiculturalism in modern scientific discourse]. *Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly]. Serii: Politolohiia*, 178 (166), pp.17-20.

Kukathas, Ch., 2003. *The Liberal Archipelago: A Theory of Diversity and Freedom*. Oxford: Oxford University Press.

ШЕВЧЕНКО МАРИНА ІВАНІВНА
СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

- Kulikova, T.M., 2006. *Multykulturalizm: sotsialno-metodolohichni aspekt* [Multiculturalism: socio-methodological aspect]. PhD Dissertation. V.N. Karazin Kharkiv National University.
- Kymlicka, W. and Banting K., 2006. Immigration, Multiculturalism, and the Welfare State. *Ethics and International Affairs*, 20 (3), pp.281-304.
- Kymlicka, W., 2001. *Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism and Citizenship*. New York: Oxford University Pres.
- Malimon, V.I., 2011. *Kulturna polityka derzhavy yak chynnyk reformuvannia suspilstva* [Cultural policy of the state as a factor in reforming society]. Abstract of DSc Dissertation. Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas.
- Ritzer, G., 2013. *The McDonaldization of Society: 20th Anniversary Edition*. 7th ed. Los Angeles: Sage.
- Robertson, R., 2008. Hlokalizatsiia: chasoprostir i homohennist-heterohennist [Glocalization: space-time and homogeneity-heterogeneity]. In: M. Fezerstouna, S. Lesha and R. Robertsona, eds. *Hlobalni modernosti* [Global modernities]. Translation from English T. Tsybala. Kyiv: Nika-tsent, pp.48-73.
- Sadri, H.A. and Flammia, M., 2011. *Intercultural communication. A new approach to international relations and global challenges*. London: Bloomsbury Academic.
- Trager, G. and Hall, E., 1954. Culture as communication: a model and analysis. *Explorations: Studies in Culture and Communication*, 3, pp.132-145.
- Vysotska, N., 2009. Kontseptsiiia multykulturalizmu i pytannia estetyky [The concept of multiculturalism and the issue of aesthetics]. *Pytannia literaturoznavstva*, 77, pp.110-121.

**MODERN CONCEPTS OF INTERCULTURAL INTERACTION
IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION
AND MODERN INTERNATIONAL RELATIONS**

Maryna Shevchenko

*PhD in Cultural Studies, Associate Professor,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0960-513X>,
email: ua.kiev.marina@gmail.com,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, 01133*

The article examines modern tendencies in changing the political vector of intercultural interaction in the context of globalization in modern international relations. The research grounds on interdisciplinary approach in the analysis of phenomena and processes of social life in various ways. To achieve this goal, such methods are used: generalization, analysis and synthesis are applied to clarify the meaning of concepts; historical analogies of formation and development of basic concepts; comparative method is used for congruous analysis of prime theories of intercultural interaction; structural-functional and institutional methods make it possible to reveal the meaning of political and economic shifts in society thanks to intercultural interaction, as well as anthropological and socio-axiological approaches allow to analyze socio-anthropological, socio-economic and socio-cultural dimensions of intercultural interaction in conditions of globalization. The main objective of the article is to analyze the transformation of the political vector of intercultural interaction in the discourse of globalization processes of modern international relations.

The concept of “interaction of cultures” is interpreted as a special type of direct relations and connections formed between two (or more) cultures, and those influences and mutual changes that are manifested in the process of these relations.

It is determined that the modern period is characterized by qualitative changes in the process of intercultural interaction. Intercultural contacts increase the world integration and form a single system of world connections. Globalization is of crucial importance in the modern process of intercultural interaction. It is proven that globalization leads to serious changes in intercultural interaction, which are both positive and negative in nature, causing serious damage to national culture.

ШЕВЧЕНКО МАРИНА ІВАНІВНА
СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

For some time, multiculturalism was considered to be the only possible approach aimed at preserving the identity and uniqueness of different cultures in conditions of a single state. However, today's realities have proven that the theory of multiculturalism needs reinterpretation and transformation.

Key words: intercultural relations; concepts of intercultural interaction; intercultural interaction; intercultural communication; globalization; multiculturalism.